

בס"ד

פסח-עבודות וחרות.

עולות כמה שאלות:

למה כל כך מרכזי לא לאכול חמץ? הרי בחג החירות היינו צריכים לאכול לחם כמו אנשים חופשיים?

למה היהודים היו צריכים להיות עבדים במצריים?

למה בליל הסדר כל אחד צריך לראות את עצמו כאילו הוא יצא בעצמו. אין דין דומה בסוכות בפורים וכולי?

למה מצד אחד אנו מזכירים את העבודות כמו ב הא לחמא עניא, אכילת המרור, וכולי, ומצד שני החירות כמו ב 4 כוסות, ההטבלה וההסבה?

למה אברהם שומע בברית בין הבתרים שזרעו יהיה גר בארץ לא להם ועבדו ועינו אותם? למה זה לא קורא מיד, אבל רק אחרי מכירת יוסף?

למה כתוב ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצריים, זאת אומרת שאם לא היינו במצריים? יכולנו לשנוא את הגרים?

למה פרשת משפטים מתחיל עם ההלכה "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא? לחפשי חנם". הרי זה בעצם מבטל העבודות במובן הקלסי של המילה?

ניתן לתרץ כדלהלן.

מהות האדם הוא הבחירה החופשית שלו. לעשות אותו עבד זה להפוך אותו למכונה ולקחת הערך האנושי שלו.

דבר מרכזי שהתורה והקב"ה רוצים לשנות בעם ישראל במובן החברתי זה איך להתייחס לעבד ולאנשים אחרים.

אברהם אבינו היה צריך תיקון מסוים שהרי הוא גם החזיק עבדים אבל כנראה עדיין טיפל בהם בצורה סבירה.

אחי יוסף הראו במכירתו של יוסף שמזלזלים לא רק באחיהם אבל גם מתייחסים בצורה לא ראויה אל העבד בתור רכוש ללא זכויות.

על עם ישראל ללמוד מעבודות מצריים עד כמה לא ראוי זה להחזיק עבדים בתנאים קשים. ושילמדו להתיתכס לעבדים וגרים ולחלשים בכבוד.

המצרים לכאורה לא אהבו את הגרים וזלזלו בעבדים שלהם. אפשר לראות את זה למשל מ

**בראשית מ"ג {לב} וַיְשִׂימוּ לוֹ לְבַדּוֹ וְלָהֶם לְבַדָּם
וְלַמִּצְרַיִם הָאֲכָלִים אֶתוֹ לְבַדָּם כִּי לֹא יוֹכְלוּן הַמִּצְרַיִם
לְאָכֵל אֶת הָעֲבָדִים לָחֶם כִּי תוֹעֵבָה הוּא לַמִּצְרַיִם:**

היה כנראה נהוג במצריים לעשות הפרדה ברורה בין הזרים לבין המצרים ולמשל אסור היה לאכול לחם ביחד. לפי חז"ל ולפי הא לחמא עניא, המצרים התגאו באיכות הלחם שלהם מצד אחד, ומצד שני הקפידו דווקא לעבדים לתת מצה, היותר זולה ופשוטה.

עכשיו, כש הקב"ה עזר לנו להתגבר על המצרים יכולנו להבין את זה ב 2 מובנים.

הראשון, עכשיו אנחנו החזקים. אנחנו נאכל את החמץ כמו האדונים המצרים מקודם, וניתן למצרים או לעבדים אחרים את המצה כמו בניצחון קלסי במלחמה בין 2 עמים.

השני, הניצחון של הצדק והמוסר. אנו נאכל מצד אחד לאפשר לנו לאכול בשר אבל אל לנו להתגאות מעבר לסביר על האחרים על העבדים או על אלה שאין להם. למשפחה שיש לו הרבה ויכול לאכול בשר צריך לחפש אחרים (עניים) כדי שביחד יוכלו לגמור הפסח. ואנו נתייחס אליהם בכבוד וכולם אוכלים הלחם העוני שאין לנו כוונה להשפיל אחרים.

על ידי אכילת המצה אנו מראים שאין לנו רצון לתפוס התפקיד של המצרי, אנו מזדהים עם העבד ורוצים לתת לו כמה שיותר חופש.

פעם היינו עניים ועבדים. עכשיו שיותר טוב לנו אנו אומרים כל דכפין ייתא ויכול כל דצריך ייתא ויפסח.

לא משתמשים בכוח שלנו לשעבד אחרים, ההפך

לא רק שנשמח להציל אחרים

.אנו גם רוצים שאחרים חוגגים

אין תובנה יותר חזקה מפסח שאל לנו להשפיל אחרים

.ולתת להם אוכל ושמחה וחירות כמה שניתן

למה אנו צריכים לראות את עצמינו כאילו יצאנו בעצמנו? העבדות היית כנראה הדרך היעילה לתקן את עם ישראל בחטא של אחי יוסף. כל עוד אנחנו מזדהים עם עבדים וגרים אנחנו לא כל כך מהר נשפיל אותם. עם נשכח את זה או לא מזדהים התיקון הזה עלול להתבטל

אנו מראים גם צד של החירות וגם של העבדות, שאסור לנו לשכוח המושפלים כשידינו על העליונה.

ב ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצריים, הכוונה הפשוטה היא סיבת הזדהות. אבל הסיבה היותר עמוקה היא שבעצם הקב"ה הביא אותנו למצרים כדי ואהבתם את הגר. "כי" פה אומר בגלל זה הייתם גרים במצריים כדי ש ואהבתם את הגר

ואלה המשפטים, משפטים שמבטלים העבדות במובן הפשוט של המילה. לא תמכרו ממכרת עבד. זה מה שמבדיל המשפטים שבאים להגן על אליטה לבין תורה מוסרית. הדבר הראשון שהמשפטים צריכים לעשות זה להגן על החלש

אז אנו רוצים להעביר את העדות מדור לדור. להגיד לילדינו שצדק ראשית כל להגן על החלש ולא נתגאה מעבר לסביר. ועושים זאת גם על ידי עריכת ליל הסדר שבו מצד אחד לא מזלזלים באוכל הפשוט ביותר, ומצד שני יכולים ליהנות מאוכל משובח. מצד אחד אנו רוצים לדמיין איך זה להיות עבד ומצד שני מאפשרים למי שאין לו לבוא ולאכול גם הדברים הפשוטים וגם הדברים המשובחים

.שנזכה להעביר מדור לדור לא רק המסורת הטכסית אבל גם המורשת הערכית

ציון במשפט תפודה ושביה בצדקה.

משה בריל

בית שמש